

CoopAxle 3: Środa Wielkopolska

Raport z realizacji projektu

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Projekt został dofinansowany ze środków
Ministerstwa Edukacji Narodowej
w ramach programu „Młodzi Obywatele”

INNOWATORIUM
FUNDACJA WSPIERANIA EDUKACJI I ROZWOJU

Koncepcja badania: Fundacja Wspierania Edukacji i Rozwoju „Innowatorium”

Zespół badawczy: Karol Wittels, Anna Mierzejewska, Jakub Wojtyła, Patrycja Woźnica, Teodor Sobczak, Artur Wywigacz, Katarzyna Strzelecka

Prowadzenie warsztatów badawczych: Katarzyna Strzelecka, Teodor Sobczak, Artur Wywigacz, Katarzyna Osuch

Skład i grafika: Anna Szczepilewska i Katarzyna Strzelecka

Adres:

ul. Sinych Mgieł 9, 05-540 Zalesie Górne

W sieci:

info@innowatorium.org

<https://innowatorium.org>

[FB/innowatorium](#)

Spis treści

<u>Wstęp</u>	4
<u>Cel raportu</u>	5
<u>Dane – Środa Wielkopolska</u>	8
<u>Projekt w pigułce</u>	10
<u>Diagnoza lokalna</u>	11
<u>Debata</u>	13
<u>World Cafe</u>	17
<u>Podsumowanie</u>	18

Wstęp

Większość małych miejscowości w Polsce zmagają się z trzema istotnymi problemami: wykluczeniem komunikacyjnym dotyczącym mieszkańców obszarów wiejskich, niską retencją wody w ekosystemach – szczególnie odczuwalną w okresach suszy, które stają się coraz dłuższe – oraz nasilającym się odpływem młodych ludzi do większych ośrodków miejskich. O ile dwa pierwsze zjawiska często pozostają poza głównym nurtem debaty publicznej, o tyle proces migracji młodzieży z terenów wiejskich osiągnął skalę, która czyni go jednym z kluczowych wyzwań dla rozwoju lokalnych społeczności.

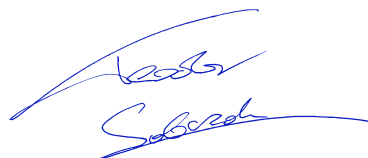
Nasze obserwacje terenowe wskazują, że w wielu małych miastach i gminach tylko około 5% uczniów lokalnych szkół deklaruje chęć pozostania w rodzinnej miejscowości po zakończeniu edukacji. Zdecydowana większość planuje kontynuację nauki na poziomie akademickim, co w naturalny sposób kieruje ich do większych ośrodków posiadających rozbudowaną infrastrukturę edukacyjną i kulturalno-rozrywkową. W konsekwencji miejscowości pozbawione uczelni wyższych i nowoczesnych przestrzeni aktywizujących młodych ludzi tracą zdolność do zatrzymania tej grupy społecznej.

Wobec ograniczonych możliwości powstrzymania odpływu młodzieży na etapie podjęcia studiów, kluczowym wyzwaniem staje się stworzenie warunków sprzyjających ich powrotowi po zakończeniu edukacji. Wymaga to budowania atrakcyjnego wizerunku małych miast jako miejsc zapewniających wysoką jakość życia, bezpieczeństwo, bliskie relacje społeczne oraz poczucie sprawczości. Istotnym elementem tego procesu jest umożliwienie młodym mieszkańcom realnego wpływu na rozwój lokalnej wspólnoty, co sprzyja wzmacnianiu ich identyfikacji z miejscem pochodzenia.

Choć małe miejscowości nie są w stanie konkurować z dużymi miastami pod względem możliwości zatrudnienia czy oferty kulturalnej, dysponują znaczącymi atutami w postaci więzi społecznych, bezpieczeństwa, bliskości natury i dostępności przestrzeni publicznej. Przewaga ta może zostać utrwalona poprzez podniesienie jakości usług publicznych, usprawnienie komunikacji między mieszkańcami a samorządem oraz rozwijanie mechanizmów partycypacji obywatelskiej.

Wracając do wymienionych we wstępie problemów infrastrukturalnych, takich jak transport publiczny czy lokalna retencja wody – rozwiązanie ich jest możliwe dzięki stosunkowo prostym interwencjom technicznym i finansowym. Znacznie trudniejszym, ale kluczowym zadaniem jest przeciwdziałanie odpływowi młodzieży, poprzez włączanie jej w procesy decyzyjne, wspieranie lokalnego wolontariatu i organizacji społecznych oraz umożliwienie podejmowania przez młodzież inicjatyw, również zarobkowych. Dlatego, mimo iż doświadczeni przedstawiciele samorządu posiadają większe kompetencje, warto pozostawić młodym przestrzeń do samodzielnego działania.

Tylko w ten sposób można budować poczucie współodpowiedzialności i inwestycji emocjonalnej młodych ludzi w los swojej małej ojczyzny. Celem polityki lokalnej powinno być więc nie tyle administracyjne zatrzymanie młodzieży, ile stworzenie takich warunków, by decyzja o opuszczeniu rodzinnego miasta była trudna i emocjonalnie kosztowna.

Teodor Sobczak
Prezes Fundacji Innowatorium

Cel raportu

Niniejszy raport ma na celu przedstawienie perspektywy młodego pokolenia w kontekście lokalnej polityki społecznej, kulturalnej i edukacyjnej. Fundamentalnym zamierzeniem jest podniesienie efektywności oraz transparentności działań kluczowych podmiotów funkcjonujących na szczeblu samorządowym i instytucjonalnym. Dostarczamy Państwu, kadrze zarządzającej i decyzyjnej, narzędzie analityczne wspierające proces podejmowania świadomych i adekwatnych interwencji, ukierunkowanych na zaspokojenie zidentyfikowanych potrzeb młodzieży. Równocześnie, poprzez upowszechnienie tych ustaleń, dążymy do uwidocznienia realnej sprawczości i wpływu młodych obywateli na kształtowanie ich najbliższego otoczenia.

Projekt COOPAXLE3 – warsztaty, debata, realna zmiana, który został dofinansowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach programu „Młodzi Obywatele”, swoim zasięgiem objął sześć szkół z mniejszych miejscowości (do 55 tysięcy mieszkańców), z terenu pięciu województw. W ramach projektu młodzież brała udział w warsztatach diagnostycznych, podczas których przygotowała diagnozę lokalną oraz wypracowała pytania do włodarzy, którzy byli „odpytywani” podczas zorganizowanej przez nich debaty. Goście zaproszeni na debatę reprezentowali samorząd, lokalnych przedsiębiorców, lokalne instytucje kultury i sportu czy służby porządkowe.

Niniejszy dokument analityczny został opracowany na podstawie materiału empirycznego zebranego w ramach projektu COOPAXLE3. Został on zsyntetyzowany i uzupełniony o dane statystyczne pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego, wnioski z obserwacji badaczy i trenerów oraz katalog dobrych praktyk wykazujących potencjał do re-

plikacji w celu efektywnego reagowania na potrzeby młodzieży.

Raport jest zwieńczeniem procesu rozwoju świadomości i zaangażowania lokalnego, przez który przeszła młodzież. Jest to zarazem najnowszy element rozwojowy metodyki opracowanej przez Fundację Innowatorium, ukierunkowanej na aktywizowanie młodzieży do działalności obywatelskiej w ramach tzw. małych ojczyzn. Metoda ta stanowi naszą propozycję interwencji w obliczu niekorzystnych trendów demograficznych, które dotyczą mniejsze miejscowości i przyczyniają się do pogłębiania dysproporcji w jakości edukacji na obszarach słabiej zurbanizowanych.

Trzecia edycja projektu COOPAXLE, poza kluczowym celem podnoszenia kompetencji obywatelskich i świadomości młodych ludzi, konfrontowania ich z lokalnym establishmentem oraz inicjowania realnych modyfikacji w funkcjonowaniu społeczności, koncentruje się również na podniesieniu wiedzy i kompetencji otoczenia funkcjonowania młodzieży. Ponadto, strategicznym priorytetem jest osiągnięcie zdolności do autonomicznej reprodukcji projektu (samoreplikacji) przez lokalne społeczności, eliminującej konieczność ingerencji zewnętrznej.

Warto rozmawiać z młodzieżą. Takie zdanie to truizm, ale realizacja takiej rozmowy nie jest łatwa. Starsi narzekają na to, że młodzi są „roszczeniowi”, a „sami nic nie zrobią”. Młodzi mówią, że dorośli ich „olewają, tylko nakazują i wymagają” (wielu z nas, dorosłych, by się pod tym podpisało – 20 lat temu). Uderzmy się w piersi: w rozmowie z młodymi łatwo popadamy w mentorski ton, sypią się dobre rady i lekceważące westchnienia pod tytułem „no, ale za moich czasów...” i „ta dzisiejsza młodzież”. To

dobry przepis na to, by młodzież straciła chęć do rozmowy.

A zatem co robić? Słuchaj więcej niż mów, zadawaj pytania, bądź ciekaw i nie oceniaj, staraj się zrozumieć i upewnij się, że rozumiesz dobrze. To znów – odpowiedź prosta, a jednocześnie nie tak do końca.

Aby lepiej odpowiedzieć na to pytanie, porozmawialiśmy z ekspertami – osobami między 16. a 24. rokiem życia. Oto zestawienie ich wypowiedzi. Jedną z pierwszych była konstatacja, że dorosłym, gdy zwracają się do młodych, zdarza się zapominać o formach grzecznościowych. Ponadto dorośli często „umniejszają” problemy czy uczucia dzieci i młodzieży, spłaszczają je, trywializują. Obracają rozmowy w „życiowe lekcje”, kiedy młodzi nie tego potrzebują i nie o to proszą – ci ostatni czują się wtedy traktowani z góry, jak „gówniarze, którzy nic nie wiedzą”. Dzieje się tak również wtedy, gdy młode osoby przychodzą z ważnymi dla nich sprawami. Żartobliwe, lekkie podejście do tych kwestii, prezentowane przez dorosłych, powoduje, że młodzi tracą pewność siebie i zniechęcają się do dalszej konwersacji. Czasem to oni lepiej rozumieją źródła

barier w komunikacji ze starszym pokoleniem: widzą, że świat bardzo się zmienił, że ludzie w wieku ich rodziców czy dziadków byli wychowani w zupełnie innych czasach, przez co nie rozumieją oni opinii i punktu widzenia młodych. Dorośli „nie chcą się dowiedzieć, jak my myślimy, i zobaczyć świata naszymi oczami”. Jednak czasami dorośli chcą rozmawiać aż za bardzo: zadają zbyt osobiste pytania, drążą tematy, o których młodzi wolą nie mówić, a to „jakby stukać w bombę i czekać aż wybuchnie”. Wystarczy uważność i słowa: „jeśli mnie potrzebujesz, to jestem”. To bardzo ważne, bo czasem młodzi wiedzą, że bez pomocy dorosłych sobie nie poradzą. Jednak by po pomoc przyszli, potrzeba atmosfery zaufania i otwartości ze strony dorosłych, gotowości do zejścia na poziom młodzieży. No i młodzi mają głęboką nietolerancję na słowa rzucane na wiatr i brak szczerości – są detektorem gładkich i pustych obietnic.

Oni sami mówią: „wiemy dużo i chętnie się tym podzielimy, jeśli ktoś pyta ze szczerej ciekawości”. Młodzież dużo lepiej śledzi i nadąża za światem, jego problemami; może być dla nas przewodnikiem po tym świecie. Lepiej też wie, „co w trawie piszczy” w jej własnych miejscowościach. To młodzi

Ilustracja 1. Konsultacje z młodymi mieszkańcami Środy Wielkopolskiej, 2025

Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

korzystają z publicznej przestrzeni: od chodników i ulic, poprzez środki transportu, po instytucje takie jak biblioteki itp. Mają „swoje miejsca”, często te, do których dorośli nie zaglądają. Sami czują, że mogliby być siłą napędową lokalnej społeczności – gdyby tylko ktoś traktował ich zdanie i obserwacje poważnie. Bywają ekspansywni, idąc w kierunku dorosłości, „wyrąbują” sobie niezależność w sposób często nieakceptowalny – i wiedzą o tym. Ale mają świadomość, że za ich zachowaniem stoi ważna dla nich potrzeba. I znów – gdyby ktoś chciał słuchać, to oni wiedzą, jak ograniczyć np. akty wandalizmu. Czy nie warto z tego skorzystać?

Usłyszenie odpowiedzi wymaga budowania relacji na długo wcześniej, zanim zaczniemy oczekiwać od młodzieży, by „nam powiedziała”, by się włączyła, zaangażowała, zmieniła swoje zachowanie. Młodzi chcą mówić i chcą być słyszani. Za tym, że milczą lub manifestują swoją obecność w buntowniczy sposób, często stoi brak wiary, że ich głos się liczy. Wsłuchanie się w ten głos, zrozumienie, jakie potrzeby stoją za formułowanymi oczekiwaniami, np. powtarzającym się zawsze i wszędzie postulatem: „chcemy, by w naszej miejscowości był McDonald’s i wielkie centrum handlowe”, procentuje otwartością i gotowością młodych do dialogu. Może się okazać, że za pragnieniem McDonald’sa stoi potrzeba własnego miejsca do spotkań.

Nie ma jednej złotej metody dotarcia do młodych. Warto być cierpliwym, szczerym i otwartym, szukać dróg komunikacji i eksperymentować. W naszej metodzie używamy gier symulacyjnych, metod warsztatowych, kładziemy duży nacisk na budowanie atmosfery. Zaczynamy od rozluźniających (tzn. „luzackich”, często śmiesznych) zabaw, ale też od poznania uczestników warsztatów (np. poprzez zabawę polegającą na podaniu swojego imienia z przymiotnikiem określającym tę osobę, zaczynającym się na pierwszą literę imienia – zabawa spopularyzowana ostatnio w serialu „1670”). Dzięki tej prostej zabawie my – obcy ludzie możemy podejrzeć odrobinę charakter młodych, dowiedzieć się, jak zachowują się jako grupa, a przede wszystkim

dać im i nam okazję do przedstawienia się, poznania swoich imion. To pomaga nam też w dalszej pracy z grupą.

Potem, poprzez grę, pytamy ich o zdanie: o ich potrzeby, ich spostrzeżenia, opinie, obawy i marzenia. Gra daje ogromne możliwości otwierania się uczestników, pozwala im niejako zza zasłonki, jaką staje się rola w grze, opowiedzieć o tym, co widzą i słyszą w swoim otoczeniu. Warto pamiętać, że gra to furtka, dzięki której późniejsze działania stają się łatwiejsze. Dostarcza prawdziwych doświadczeń w nieprawdziwych, a przez to bezpiecznych okolicznościach. Pozwala na spojrzenie z dystansu i popełnianie błędów bez konsekwencji. Bardzo ważne jest następujące po rozgrywce podsumowanie warsztatów, gry – pytamy wtedy o doświadczenie, odczucia, refleksje. Pytamy: „dlaczego tak czułeś/czułaś, czemu przyjąłeś/przyjęłaś taką postawę, jakie są z tego korzyści”. Omawiamy różne strategie w grze i przyglądamy się temu, co idzie za taką czy inną strategią, jakie są jej konsekwencje. Łatwiej wtedy pokazać inne możliwości wyboru, inną perspektywę: „ty się czujesz tak/ masz takie problemy/ potrzeby, a ktoś inny takie”. I porozmawiać o tym, co jest tu i teraz, w rzeczywistości, i co można z tym zrobić.

Pod tym linkiem znajdziesz materiały, które pomogą Ci zrealizować podobny do CoopAxle’a projekt samodzielnie:

<https://innowatorium.org/coopaxle3/>.

Jednak jeśli chcesz wiedzieć, jak robią to inne organizacje, to zajrzyj tu:

- <https://sosdlaedukacji.pl/debaty-mlodziezowe/>;
- <https://zwolnienizteorii.pl/>;
- <https://www.debatywszkole.pl/>;
- <https://projektyedukacyjne.org/szkolne-kluby-debat/>;
- https://www.pah.org.pl/wp-content/uploads/2017/06/2017_dlaszkol_kampania_zrobmy-pokoj_poradnik_jak_zorganizowac_debate.pdf.

Dane - Środa Wielkopolska

Demografia

W roku 2024 liczba ludności gminy miejsko-wiejskiej Środa Wielkopolska wyniosła 33 696 (kobiety – 17 299, mężczyźni – 16 397). W latach 2021–2024 w gminie utrzymywało się dodatnie saldo migracji, co oznacza, że na jej terenie meldowało się więcej osób niż wymeldowywało. Najwyższe saldo

odnotowano w 2021 roku (143 osoby), a najniższe w 2024 roku (74 osoby). Dane wskazują, że pomimo stopniowego spadku wartości, saldo migracji pozostawało dodatnie na przestrzeni tych czterech lat (tab. 1).

Tabela 1. Saldo migracji w gminie Środa Wielkopolska, 2021–2024

Rok	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo migracji
2024	484	410	74
2023	407	324	83
2022	493	399	94
2021	502	359	143

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/3588>.

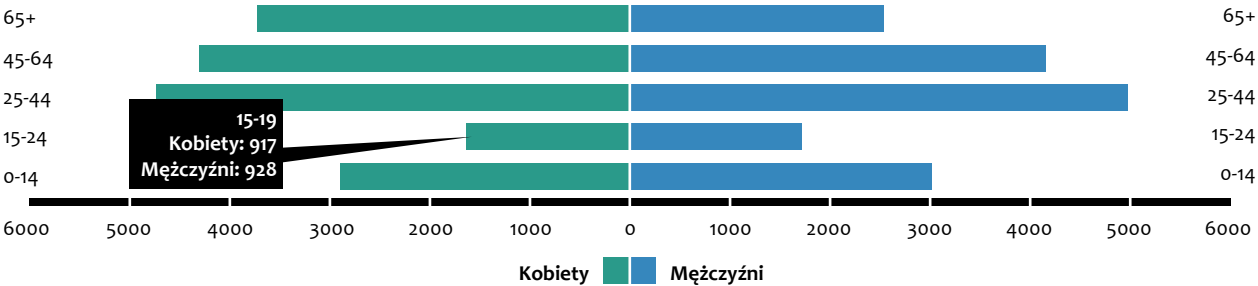
W analizowanym okresie 2021–2024 w gminie można zaobserwować zmniejszający się przyrost naturalny. W 2021 roku był on dodatni (9 osób), jednak w kolejnych latach przyjął wartości ujemne: –6 w 2022 roku, –18 w 2023 roku oraz –4 w 2024 roku.

Oznacza to, że w ostatnich trzech latach liczba zgón przewyższała liczbę urodzeń, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do starzenia się społeczeństwa (tab. 2, wykres 1).

Tabela 2. Przyrost naturalny w gminie Środa Wielkopolska, 2021–2024

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2024	320	324	–4
2023	290	308	–18
2022	362	368	–6
2021	410	401	9

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/3588>.

Wykres 1. Piramida wieku mieszkańców gminy Środa Wielkopolska, 2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/3588>.

Rynek pracy

Według danych GUS w 2024 roku stopa bezrobocia w gminie Środa Wielkopolska wynosiła 5,6%, co jest wynikiem podobnym jak w całej Polsce (5,1%) i nieco wyższym od wyniku całego województwa wielkopolskiego (3%). Można również zaobserwować, że stopa bezrobocia na przestrzeni czterech lat (2021–2024) utrzymywała się na podobnym poziomie, oscylując między 6% i 5,6% (tab. 3).

Tabela 3. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Środa Wielkopolska w latach 2021–2024

Rok	Stopa bezrobocia
2024	5,6%
2023	5,8%
2022	6,0%
2021	5,9%

Źródło: Polska w liczbach, www.polskawliczbach.pl/gmina_Sroda_Wielkopolska.

Oświata i wychowanie

Z danych wynika, że wydatki gminy na oświatę i wychowanie rosły na przestrzeni lat 2021–2024. Przez te cztery lata odnotowano wzrost nakładów o prawie 37 milionów złotych, przy czym największą różnicę da się zaobserwować między latami 2023 i 2024, gdzie wyniosła ona prawie 20 milionów złotych (tab. 4). Taka tendencja świadczy o zwiększonym nacisku władz gminy na rozwój edukacji i poprawę warunków nauczania, co może pozytywnie wpływać na rozwój społeczeństwa.

Tabela 4. Wydatki gminy Środa Wielkopolska na oświatę i wychowanie, 2021–2024

Rok	Wydatki – oświata i wychowanie
2024	90 229 204,58 PLN
2023	70 856 221,28 PLN
2022	62 143 026,03 PLN
2021	53 328 028,19 PLN

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/3588>.

W gminie Środa Wielkopolska działa 11 szkół podstawowych i 10 ponadpodstawowych, w tym sześć liceów ogólnokształcących, dwa technika i dwie szkoły branżowe I stopnia. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w roku 2023 nieco spadła w stosunku do roku 2022, była jednak wyższa niż w roku 2021. Z kolei liczba uczniów w szkołach

ponadpodstawowych w latach 2021–2023 nieznacznie, ale sukcesywnie rosła (tab. 5).

Tabela 5. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w gminie Środa Wielkopolska w latach 2021–2023

Rok	Uczniowie szkół podstawowych	Uczniowie liceów ogólnokształcących	Uczniowie techników	Uczniowie szkół branżowych I st.
2023	3386	1127	1315	645
2022	3410	1020	1244	568
2021	3319	847	1115	490

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/3588>, Polska w liczbach, www.polskawliczbach.pl/gmina_Sroda_Wielkopolska.

Projekt w pigułce

W dniach 29-30 września 2025 roku, w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego im. Hipolita Cegielskiego w Środzie Wielkopolskiej odbyły się warsztaty edukacyjne angażujące młodzież w życie obywatelskie ich miasta. Zajęcia prowadzone były przez trenerów Fundacji Wspierania Edukacji i Rozwoju Innovatorium i zostały dofinansowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach programu „Młodzi Obywatele”. W warsztatach brali udział uczniowie klas 3, a głównym tematem poruszonym na spotkaniach były potrzeby młodzieży i lokalne działania, które mogłyby zachęcić migrujących mieszkańców do powrotu w rodzinne strony.

Pierwszego dnia grupy wykorzystały autorską grę edukacyjną „Invest In...”, która pozwoliła im dokonać diagnozy lokalnej oraz ich własnych potrzeb. Następnie młodzież przygotowała listę mocnych i słabych stron swojego miasta, a także sformułowała tzw. „Koncert życzeń”, czyli wizje wymarzonych rozwiązań, które ich zdaniem poprawiłyby tu jakość życia. Zwieńczeniem spotkania była otwarta debata z udziałem młodzieży i zaproszonych gości, m.in. lokalnych samorządowców.

Była to okazja do rozmowy z władzami, ale również i zaprezentowania wyników wcześniejszej pracy warsztatowej. W trakcie dyskusji uczniowie zadali 16 wnikliwych pytań, które dotyczyły bieżących problemów i planów rozwoju miasta. Wśród poruszanych zagadnień znalazły się między innymi kwestie dostępności usług, problemów infrastrukturalnych oraz transportowych, bezpieczeństwa, a nawet czystości powietrza.

Uczniowie pracowali również w formule World Cafe, które jest narzędziem umożliwiającym pogłębienie poruszanych zagadnień w mniejszych grupach. Wynikiem tego zadania było wypracowanie propozycji kanału i zasad komunikacji z władzami, przeanalizowanie szans oraz zagrożeń rozwojowych gminy w perspektywie pięciu lat oraz określenie, co sami uczniowie, jako młodzi mieszkańcy, mogą zrobić dla swojego miasta i jakiego wsparcia oczekują od samorządu.

Ilustracja 2. Przebieg projektu w pigułce

Diagnoza lokalna

Mocne strony miasta

Podczas warsztatów młodzież przeprowadziła analizę swojego miasta, wskazując jego zalety. Wnioski płynące z pracy uczniów pokazują, że Środa Wielkopolska posiada wiele atutów, które czynią ją atrakcyjnym miejscem zamieszkania. Do mocnych stron miasta należy dobrze rozwinięty transport, ciekawa oferta usług, edukacji oraz rekreacji.

Młodzież pozytywnie oceniła komunikację w mieście, zwłaszcza połączenia kolejowe i autobusowe, które umożliwiają łatwy dojazd do innych miejscowości. Dużym atutem, często przywoływanym w odpowiedziach, jest darmowa komunikacja miejska, ułatwiająca codzienne przemieszczanie się.

W opinii młodych mieszkańców w Środzie Wielkopolskiej dostępna jest duża liczba miejsc pracy, a rozwinięta sieć sklepów i punktów usługowych pozytywnie wpływa na lokalną gospodarkę. Ponadto uczniowie zwracali uwagę na to, że mieszkańcy wykazują chęć do angażowania się w działania społeczne, a także wspominali o istniejącym w mieście schronisku dla zwierząt.

Uczniowie zwrócili uwagę na duży wybór placówek edukacyjnych, pojawiło się kilka głosów na

ten temat. Wskazano także na dobrze funkcjonującą bibliotekę i możliwość nauki jazdy w lokalnych ośrodkach. Dużym plusem miasta jest dostępność obiektów sportowych: stadionu, pływalni i licznych terenów rekreacyjnych, takich jak park, jezioro czy wąskotorówka. Wśród atrakcji turystycznych młodzież wymieniła wieżę ciśnień – charakterystyczny punkt miasta, który stanowi ważny element lokalnej historii. Młodzi podkreślali również, że miasto jest pełne zieleni, co sprzyja aktywnemu i zdrowemu wypoczynkowi oraz spędzaniu czasu na zewnątrz. W wypowiedziach młodzieży pojawiły się pozytywne opinie o organizowanych w mieście imprezach masowych oraz o kinie, które jest jednym z ciekawych miejsc do spędzania wolnego czasu.

Młodzież doceniła bogatą ofertę gastronomiczną miasta, pojawiło się wiele głosów na ten temat. Wymieniano kilka lokali, szczególnie chwalono miejsca z dobrymi kebabami oraz restaurację z kuchnią chińską, które cieszą się dużą popularnością wśród młodych ludzi.

Słabe strony miasta

Podczas warsztatów młodzież została również zapytana o problemy, które zauważa na terenie swojego miasta. Najczęściej stawianym zarzutem było słabe – zdaniem młodych ludzi – zarządzanie Środą Wielkopolską. Często przywoływaną kwestią był niezadowalający stan infrastruktury miejskiej, w tym spora liczba opuszczonych, niezdatnych do użytku budynków. Uczniowie zauważyli również, że stan dróg pozostawia wiele do życzenia (liczne dziury), ponadto w mieście jest, ich zdaniem, za mało miejsc parkingowych oraz ścieżek rowerowych. Wy-

stępuje również problem zatłoczonych autobusów podmiejskich, co może oznaczać potrzebę wprowadzenia nowych kursów lub zwiększenie częstotliwości istniejących. Młodzi mieszkańcy zaznaczali, że wyzwaniem są również korki występujące na trasie szybkiego ruchu nr 11.

Pojawiło się kilka głosów podkreślających kwestię dbałości o środowisko. Podnoszono głównie problem zanieczyszczenia powietrza, którego jednym z powodów są – zdaniem uczniów – wyziewy o nieprzyjemnym zapachu, unoszące się z nad

cukrowni. Podczas warsztatów wspomniano także o stanie jeziora znajdującego się na terenie gminy.

Kolejną, równie ważną kwestią są usługi, a zwłaszcza mała różnorodność oferty gastronomicznej w Środzie Wielkopolskiej. Najczęściej wspomniano o braku sieci fastfoodów, takich jak KFC. Młodzież zwróciła uwagę także na brak w mieście centrum handlowego, w którym młodzi mogliby ro-

bić zakupy i spędzać wspólnie czas. Dla niektórych problemem okazał się również brak usług przejazdowych, takich jak Bolt. Kolejną kwestią była mała liczba atrakcji i obiektów turystycznych czy ogólnie rozrywkowych, z których mogliby korzystać nie tylko przyjezdni, ale i mieszkańcy Środy Wielkopolskiej.

Koncert życzeń

W ramach zadania „Koncert życzeń” uczestnicy warsztatów przedstawili swoje oczekiwania i propozycje dotyczące zmian oraz nowych inwestycji w mieście. Młodzież liczy na to, że Środa Wielkopolska będzie w stanie zapewnić im przestrzeń do odpoczynku, spędzania czasu z rówieśnikami oraz wykonywania różnych aktywności pozalekcyjnych, poprzez rozwój infrastruktury, usprawnienie środków komunikacji miejskiej i wzbogacenie oferty usługowej.

W swoich oczekiwaniach, młodzi mieszkańcy Środy Wielkopolskiej zwracają uwagę na potrzebę poszerzenia i urozmaicenia lokalnej oferty gastronomicznej. Podczas warsztatów pojawił się postulat powstania nowoczesnego centrum handlowego, które, oprócz funkcji zakupowych, pełniłoby również rolę miejsca spotkań. Uczniowie podkreślali, że chętnie korzystaliby z popularnych restauracji, a wśród konkretnych propozycji pojawiły się znane marki, takie jak KFC i McDonald's. Ponadto centrum handlowe mogłoby pełnić funkcję rozrywkową, oferując między innymi kino, kręgielnię czy bilard.

Młodzież wyraziła również chęć uczestnictwa w większej liczbie wydarzeń kulturalnych, takich jak festiwale muzyczne, które integrowałyby społeczność i ożywiły życie miasta. Pojawiła się także potrzeba dbałości o czystość przestrzeni rekreacyjnych, zwłaszcza toalet publicznych, ale też jeziora. Życie nocne jest kolejnym istotnym aspektem, któremu warto się przyjrzeć. Młodemu brakuje przestrzeni do imprezowania i „wyszalenia się”. Uwa-

żają, że kluby oraz organizowane w nich imprezy i dyskoteki zaspokołyby ich potrzeby.

Co do komunikacji miejskiej, młodzi zwracali uwagę na potrzebę poprawy infrastruktury drogowej i transportowej w mieście. Wśród najczęściej pojawiających się postulatów znalazła się modernizacja i naprawa dróg, które w niektórych rejonach wymagają odnowienia, aby zapewnić większy komfort i płynność ruchu. Uczniowie podkreślali również potrzebę usprawnienia komunikacji, przykładowo poprzez zwiększenie liczby kursujących autobusów lub weryfikację rozkładów jazdy. Ważną kwestią są dla młodzieży ścieżki rowerowe, których sieć wymaga dalszej rozbudowy, aby można było sprawniej poruszać się po mieście.

Wśród innych potrzeb uczestników pojawiły się kwestie bezpośrednio wpływające na jakość i komfort życia w mieście. Dotyczyły one między innymi poprawy bezpieczeństwa w godzinach wieczornych, na przykład poprzez odpowiednie oświetlenie ulic, parków i terenów rekreacyjnych. Kolejną kwestią okazały się trudności w znalezieniu pracy. Młodzież liczy na to, że w niedalekiej przyszłości w mieście pojawiać się będą nowe, ciekawe oferty, które pozwolą im rozwijać się zawodowo, bez konieczności wyjazdu do większych ośrodków. Wśród oczekiwań pojawiły się również pomysły związane z rozwojem turystyki, która mogłaby ożywić lokalną gospodarkę Środy Wielkopolskiej oraz w pewnym stopniu wypromować miasto.

Debata

30 września 2025 roku w Środzie Wielkopolskiej odbyła się debata z udziałem młodych mieszkańców oraz zaproszonych gości. Byli to: Starosta Powiatu Średzkiego, Ernest Iwańczuk, Zastępca Burmistrza Środy Wielkopolskiej, Paweł Wullert, Radni Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej, prof. Ireneusz Kubiacyk (współzałożyciel Wielkopolskiej Wyższej Szkoły Społeczno-Ekonomicznej w Środzie Wielkopolskiej, wykładowca UAM

w Poznaniu) i Krzysztof Niemczal, a także Dyrektor Ośrodka Kultury w Środzie Wielkopolskiej, Ewa Kusik-Bartkowiak oraz Kierownik Działu Dziecięco-Młodzieżowego Biblioteki Publicznej w Środzie Wielkopolskiej, Urszula Kamińska. Spotkanie miało na celu omówienie spraw ważnych dla młodzieży oraz zadaniu panelistom 16 istotnych pytań. Goście odpowiadali na pytania, wyjaśniając aktualne działania gminy oraz plany na przyszłość.

Ilustracja 3. Debata (od lewej: radny Krzysztof Niemczal, Dorota Kuźniewska – nauczyciel CKZiU i Adam Dudek – uczeń CKZiU)
Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Ilustracja 4. Debata
Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Ilustracja 5. Debata (od lewej: starosta Ernest Iwańczuk i zastępca burmistrza Paweł Wullert)
Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

Ilustracja 6. Debata (od lewej: radny prof. Ireneusz Kubiacyk, kierownik Urszula Kamińska, dyrektor Ewa Kusik-Bartkowiak)
Źródło: Fot. Fundacja Innowatorium.

PYTANIA MŁODZIEŻY	ODPOWIEDZI PANELISTÓW
1. Czy samorząd planuje oczyszczenie jeziora średzkiego, zniwelowanie brzydkiego zapachu i udostępnienie go do kąpeli?	• Jezioro Średzkie należy do Wód Polskich, więc samorząd nie ma bezpośredniego wpływu na jego czystość. • Podkreśla natomiast, że formułuje stosowne prośby oraz monitoruje działania w tym zakresie.
2. Czy samorząd ma zamiar podjąć działania mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa w okolicy Jeziora Średzkiego? Chodzi o brud, nadużywanie alkoholu i hałaśliwe grupy.	• Gmina wydaje nadmierne środki na patrole policyjne w tamtejszych okolicach, które to patrole odbywają się w ramach nadgodzin. • Proponuje wywieranie społecznej presji poprzez krytykę niechcianych zachowań.
3. W mieście brakuje dużego centrum handlowo-rozrywkowego z dużą liczbą sklepów, restauracji, dużym nowoczesnym kinem, a także dużą liczbą miejsc parkingowych. Jakie działania planuje podjąć samorząd w tej sprawie?	• Gmina znajduje się na etapie rozmów z inwestorem, który zajmuje się budową takich właśnie miejsc. • Teren jest już wybrany, więc pozostały jedynie ostatnie szlify.
4. Czy jest w planach wybudowanie nowych miejsc rozrywki/rekreacji (na przykład bilard, kręgielnia)?	• Panelista zaznaczył, że, przykładowo, kręgielnia w mieście już funkcjonowała, natomiast z nieznanych mu przyczyn, została zamknięta. • Tutaj ponownie gmina zaznacza, że musi znaleźć się sponsor chętny do budowy tego typu miejsca.
5. Jakie są plany dotyczące rozładowania korków, tworzących się zwłaszcza w godzinach porannych i popołudniowych, w kierunku Brodowa i Zaniemska?	• Gmina zaznacza, że do tematu korków należy podchodzić ostrożnie. • Prowadzona jest dyskusja nad sensem wydania ogromnej ilości pieniędzy w celu zredukowania korków, które tworzą się jedynie w poszczególnych przedziałach godzinowych.
6. Czy jest możliwość wykonania całkowitego remontu dworca PKP w Środzie Wielkopolskiej, który jest bardzo stary i zacofany technologicznie. W jaki sposób? W jakim czasie? Czy są już plany?	• Gmina jest w trakcie rozmów na temat remontu drugiego peronu. • Panelista wskazał na problem, jakim jest ogromna liczba ludzi korzystających z usług kolejowych; to był powód wnioskowania o dofinansowanie remontu.

PYTANIA MŁODZIEŻY

ODPOWIEDZI PANELISTÓW

7.

Czy planowane są jakieś regulacje w kwestii hulajnóg elektrycznych, na których jeżdżą często dzieci nieprzestrzegające przepisów drogowych, stwarzając tym samym zagrożenie?

- Samorząd nie ma możliwości ustalania dodatkowych, ewentualnych regulacji dotyczących poruszania się rowerem, hulajnogą czy innymi pojazdami.
- Ponadto samorząd się zastanawia, czy wprowadzić przejścia dla rowerzystów koło przejść dla pieszych czy nie.

8.

Czy w mieście zostanie wybudowane KFC lub McDonald's?

- Panelista zaznaczył, że początkowo sam blokował powstanie McDonalds'a przy ruchliwej ulicy, ponieważ bał się rosnących korków i blokady przejazdu.
- Obecnie problem się zmniejsza, a miasto dalej czeka na otwarcie S11.

9.

W mieście autobusy potrafią jeździć w odstępach 30 minut i być puste, a na obszarach podmiejskich jeżdżą na przykład dwa razy dziennie i do tego są przepełnione. Czy możliwe byłoby dostosowanie kursowania autobusów do potrzeb pasażerów – zwiększenie częstotliwości jazdy autobusów na trasach pozamiejskich, zwiększenie wielkości pojazdów, dodanie autobusów w godzinach popołudniowo-wieczornych i porannych, utworzenie nowych linii autobusowych? Przede wszystkim w kierunku Nowego Miasta.

- Gmina wydaje dużo pieniędzy na transport publiczny, który jest darmowy.
- Linia autobusów jest dostosowana do potrzeb młodzieży, aby mogła ona dojeżdżać do szkół i swobodnie przemieszczać się po mieście, a z drugiej strony do potrzeb osób, które muszą dojeżdżać do sklepów i do lekarza.
- Obecnie jest wiele udogodnień związanych z funkcjonowaniem komunikacji miejskiej w Środzie Wielkopolskiej i budżet nie pozwala na dodanie autobusów, które jeździłyby puste po mieście.

10.

Czy będzie więcej ławek i ścieżek pieszo-rowerowych?

- W najbliższym czasie będzie budowana ścieżka rowerowa na ulicy Akacjowej.
- Wystąpiono o środki na ścieżkę tradycyjną na kolejnych ulicach – tak, aby ścieżka okalająca miasto była kompletna.

11.

Jakie są plany dotyczące budowy nowych miejsc rekreacyjnych na powietrzu, w których młodzież mogłaby wspólnie spędzać czas?

- Nie ma planów budowy nowego skateparku, ponieważ już jeden istnieje.
- Powstanie nowe lodowisko – będzie to obiekt całoroczny, możliwy do wykorzystywania również latem, np. do jazdy na rolkach.
- Złożono wniosek o budowę nowego orlika, z boiskiem, szatniami, siłownią i placem zabaw.
- W ramach remontu jednej z ulic powstanie nowa zieleń i miejsca wypoczynku.
- Samorząd zachęca młodzież do przygotowania własnych pomysłów i planów lokalizacji miejsc rekreacyjnych w mieście.

PYTANIA MŁODZIEŻY	ODPOWIEDZI PANELISTÓW
12. Czy można wybudować rondo lub inaczej usprawnić ruch na skrzyżowaniu ulic Harcerskiej i 3 maja?	• Problem zostanie wzięty pod uwagę i samorząd postara się znaleźć jego rozwiązanie.
13. Czy istnieje możliwość dofinansowania wycieczek szkolnych przez samorząd?	• To pytanie nie pojawiło się podczas debaty.
14. W średzkiej kinie nowości filmowe pojawiają się z opóźnieniem i jest mały wybór filmów w repertuarze. Czy da się to zmienić?	• Kino studyjne w Środzie Wielkopolskiej jest objęte umową licencyjną, która zobowiązuje je do grania tytułów z listy przez dany okres, kilka razy w ciągu tygodnia. • Budynek kina był odnawiany 11 lat temu, a obecnie jest planowana wymiana foteli.
15. Czy istnieje możliwość powstania większej liczby toalet publicznych w centrum miasta oraz zadbania o czystość tych już istniejących – na przykład przy jeziorze?	• Samorząd aktualnie stara się o dofinansowanie remontu toalet publicznych przy targowisku. • Nie ma jednak planów budowy kolejnych toalet publicznych na terenie miasta.
16. Czy znany jest Państwu problem braku bezpieczeństwa w parkach po zmroku? Czy istnieje możliwość rozbudowy oświetlenia w parkach?	• To pytanie nie pojawiło się podczas debaty.

Wnioski

Gmina Środa Wielkopolska wyraża chęć współpracy z młodzieżą i zachęca do zgłaszania własnych pomysłów dotyczących miejsc rekreacyjnych. Samorząd realizuje i planuje liczne inwestycje, m.in. budowę nowego lodowiska całorocznego, orlika oraz ścieżek rowerowych wokół miasta. Jezioro Średzkie pozostaje pod zarządem Wód Polskich, jednak gmina monitoruje działania w zakresie jego czystości. Władze podkreślają znaczenie transportu publicznego, który jest bezpłatny i dostosowany do potrzeb mieszkańców, choć budżet nie pozwala na jego dalsze rozszerzanie. Prowadzone są roz-

mowy z inwestorami w sprawie nowych obiektów rekreacyjnych, a także z firmą budowlaną w kwestii remontu drugiego peronu. Gmina rozważa usprawnienia w ruchu rowerowym i zachęca do społecznej odpowiedzialności, zamiast zwiększania intensywności patroli policyjnych. Trwają też działania mające na celu poprawę infrastruktury miejskiej, m.in. planowane są nowe nasadzenia zieleni, remont toalet publicznych i modernizacja kina studyjnego.

World Cafe

Ważnym elementem warsztatów była praca w formule World Cafe, sprzyjającej wymianie myśli i pogłębieniu dyskusji w mniejszych grupach. W tym przypadku, uczniowie zostali podzieleni na cztery stoły. Dzięki temu młodzież mogła w sposób usystematyzowany przedstawić swoje spostrzeżenia, a także wspólnie poszukać rozwiązań. Podczas spotkania uczestnicy podjęli cztery kluczowe kwestie:

- wypracowanie kanałów i zasad komunikacji między urzędem a młodzieżą,

- wizja kierunku rozwoju gminy w perspektywie pięciu lat w kontekście szans,
- wizja kierunku rozwoju gminy w perspektywie pięciu lat w kontekście zagrożeń,
- obszary, w których młodzi mieszkańcy mogą coś zrobić dla swojego miasta, i sposoby wsparcia ich przez samorząd.

Kanały i zasady komunikacji

W propozycjach uczniów na wypracowanie kanałów i zasad komunikacji między urzędem a młodzieżą znalazły się m.in.:

- wznowienie pracy Młodzieżowej Rady Miasta,
- organizacja bezpośrednich spotkań z Burmistrzem,
- możliwość kontaktu telefonicznego lub mailowego z przedstawicielami Rady,

- pomysł aplikacji, która dawałaby możliwość zgłaszania ważnych tematów dotyczących rozwoju miasta oraz pojawiających się w nim zagrożeń.

Ponadto młodzież wykazała się chęcią brania udziału w obradach Rady Gminy oraz Powiatu, aby móc przedstawiać swoje potrzeby oraz pomysły.

Wizja kierunku rozwoju gminy w perspektywie pięciu lat

Szanse	Zagrożenia
• Wzrost potencjału gospodarczego i społecznego gminy. • Zrównoważony rozwój przestrzenny – odpowiednie oddzielenie stref przemysłowych od terenów mieszkaniowych. • Ukończenie budowy drogi ekspresowej S11 – zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy. • Rewitalizacja oraz promocja lokalnych atrakcji turystycznych. • Utrzymanie wysokiego poziomu kształcenia w szkołach średnich. • Rozszerzenie i podniesienie jakości oferty edukacyjnej.	• Odpyływ młodzieży do większych miast w poszukiwaniu nauki i pracy. • Trudności z planowaniem przestrzennym i infrastrukturą, wynikające z rozrostu miasta. • Wzrost cen gruntów i nieruchomości. • Zmiany w systemie podatkowym, mogące ograniczyć potencjał inwestycyjny gminy.

Co młodzież może zrobić dla swojego miasta i jak samorząd może jej w tym pomóc?

Młodzi mieszkańcy są gotowi do brania czynnego udziału w sesjach, podczas których mogliby dzielić się swoimi pomysłami. Pojawiła się z ich strony również chęć uczestnictwa w stowarzyszeniach, tworzenia wydarzeń, takich jak Tydzień Kultury, poszerzania swojej wiedzy i dążenia do rozwoju osobistego. Uczniowie zauważają też dużą wagę tradycji i chcieliby ją kontynuować jako młode po-

kolenie. Młodzież jednak potrzebuje wsparcia, dlatego zwraca się do samorządu o pomoc w realizacji swoich inicjatyw. Młodzi liczą na większe zaangażowanie w sprawy szkolnictwa oraz działania stowarzyszeń na terenie gminy.

Młodzieżowa Rada Miasta

W dniu 24 października 2024 roku w Środzie Wielkopolskiej powołano nowy skład Młodzieżowej Rady Miejskiej. Sama Rada pełni funkcję konsultacyjną i reprezentacyjną, a jej sesje powinny być zwoływane przez Przewodniczącego przynajmniej

raz na osiem tygodni. Aktualnie nastąpiła pewna przerwa w funkcjonowaniu Rady, natomiast w najbliższym czasie zaprzysiężeni zostaną nowi członkowie.

Podsumowanie

Rekomendacje

Z punktu widzenia młodzieży, gmina Środa Wielkopolska powinna w pierwszej kolejności konsekwentnie rozwijać i modernizować infrastrukturę miejską. Młodzi zwrócili bowiem szczególną uwagę na liczne zaniedbane budynki, nierówne drogi, niewystarczającą liczbę parkingów oraz fragmentarycznie rozbudowaną sieć ścieżek rowerowych, które – choć oceniane jako przydatne – wymagają dalszego poszerzania, zwłaszcza w rejonach o dużym natężeniu ruchu.

Równolegle gmina powinna, w miarę możliwości, intensyfikować działania związane z poprawą jakości transportu publicznego, który, choć jest darmowy i stanowi jedno z największych udogodnień dla lokalnych mieszkańców, to – jak wskazują

młodzi – nie zawsze jest dostosowany do realnych potrzeb, szczególnie na trasach podmiejskich, gdzie autobusy kursują zbyt rzadko albo są przepełnione.

Miasto powinno również zadbać o rozwój lokalnej oferty rozrywkowej, rekreacyjnej i gastronomicznej, ponieważ młodzież bardzo jasno wskazuje, że brakuje jej nowoczesnych przestrzeni do spędzania wolnego czasu, większego wyboru miejsc spotkań oraz atrakcji odpowiadających potrzebom młodego pokolenia. Oczekiwana przez mieszkańców budowa centrum handlowo-rozrywkowego, w którym znalazłyby się sklepy, kino, restauracje czy kręgielnia, mogłaby stać się impulsem do rozwoju lokalnego życia społecznego i zmniejszyć odpływ mieszkańców do innych miast.

Ponadto warto położyć nacisk na poprawę bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej, zwłaszcza w okolicach Jeziora Średzkiego i parków. Niezbędne jest także rozwijanie oświetlenia, poprawa czystości, modernizacja infrastruktury oraz regularne działania edukacyjne i interwencyjne, które zwiększą komfort mieszkańców.

Gmina powinna również kontynuować inwestycje w edukację. Znaczący wzrost wydatków w ostatnich latach świadczy o rosnącej świadomości wagi tego obszaru, a młodzież oczekuje dalszych ulepszeń w zakresie infrastruktury szkolnej, jakości kształcenia i dostępu do nowoczesnych metod nauczania. W dłuższej perspektywie może to stać się jednym z kluczowych narzędzi przeciwdziałania odpływowi młodych mieszkańców, zwłaszcza jeśli działania edukacyjne zostaną połączone z rozwojem lokalnego rynku pracy oraz promocją przedsiębiorczości.

Istotnym zadaniem gminy powinno być również budowanie stabilnej i przejrzystej komunikacji z młodym pokoleniem, ponieważ młodzież wyraża potrzebę bardziej bezpośrednich kontaktów z władzami, oczekuje aplikacji zgłoszeniowej, większej obecności decydentów w przestrzeni cyfrowej oraz reaktywacji Młodzieżowej Rady Miejskiej, która – mimo chwilowego zawieszenia – została ponownie powołana i ma pełnić funkcję rzeczywistego organu konsultacyjnego. Jeśli miasto zapewni radzie odpowiednie wsparcie organizacyjne i regularność działania, młodzi mieszkańcy zyskają poczucie wpływu, co może zwiększyć ich przywiązanie do miejsca zamieszkania i zaangażowanie w lokalną wspólnotę.

Młodzi mieszkańcy powinni aktywnie korzystać z możliwości, jakie daje reaktywowana Młodzieżowa Rada Miejska, ponieważ jest to formalny kanał wpływu na decyzje lokalne, a udział w jej pracach może znacząco zwiększyć ich sprawczość i widoczność w życiu publicznym. Uczestnictwo w sesjach Rady, zgłaszanie własnych pomysłów, przygotowywanie projektów oraz udział w konsultacjach z władzami pozwoli młodym ludziom realnie współtworzyć politykę lokalną, a także zdobyć do-

świadczenia przydatne w przyszłym życiu zawodowym i społecznym.

Młodzież może również inicjować oddolne działania społeczne, kulturalne i sportowe, zwłaszcza że wiele przestrzeni – takich jak park, stadion, wąskotorówka czy planowane lodowisko – sprzyja organizacji wydarzeń rozwijających lokalną wspólnotę.

Ważnym obszarem aktywności młodych mieszkańców powinno być zgłaszanie problemów oraz diagnozowanie lokalnych potrzeb, ponieważ miasto nie zawsze jest w stanie zauważyć bariery, które utrudniają młodzieży codzienne funkcjonowanie.

Wreszcie młodzi powinni angażować się w lokalne wydarzenia, promować swoje miasto w mediach społecznościowych oraz rozwijać inicjatywy związane z kulturą i tradycją, ponieważ umacnia to ich identyfikację z miejscem pochodzenia i może zwiększyć szanse, że po zakończonej edukacji wybiorą powrót do Środy Wielkopolskiej. Budowanie dumy lokalnej, opartej na atrakcyjności miasta, jego zieleni, wydarzeniach oraz relacjach społecznych, ma kluczowe znaczenie dla przeciwdziałania odpływowi młodzieży, który stanowi jedno z najważniejszych wyzwań współczesnych mniejszych miejscowości.

